

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלונית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

בפניי : כבוד השופטת, סגנית הנשיא אלה מירז

בעניין : פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס)
ע"י אפוטרופוס לדין, עו"ד רפאל עמר

המבקשות : 1. האישה
ע"י ב"כ עו"ד עיזאם פיראס

2. האם
ע"י ב"כ עו"ד איל שוויקה

נ ג ד

המשיב : היועץ המשפטי לממשלה
משרד הרווחה והשירותים החברתיים חיפה

החלטה

1. בית המשפט ניצב בפני סוגיה מורכבת, והיא מי תשמש האפוטרופוס על גופו ורכושו של האדם – אשתו או אמו – שתי הנשים הקרובות לו ביותר. שאלה נוספת היא מהו רצונו של האדם, ושאלת משנה היא כושרו הקוגניטיבי להביע רצונו והמשקל שיש לייחס לרצונו.
2. האדם איש צעיר, יליד 1980 (להלן – "משה" [השם בדוי]), למרבה הצער נקלע לתאונה במקום עבודתו ב 31.7.17, שהותירה בו פציעות רבות לרבות פגיעת ראש קשה. לאחר תקופת אשפוז בה שהה בתרדמת, ולאחר תקופת שיקום, שוהה משה כיום בבית אבות "....." ב ..... . הוא מרותק לכסא גלגלים ומתקשר באמצעות תנועות עיניים המתורגמות לכתב באמצעים טכנולוגיים.
3. אין מחלוקת בין הצדדים והגורמים המקצועיים שמטובתו של משה לצאת את בית האבות, בו שוהה עם מי שאינם בני גילו כלל ועיקר, ולא נועד לכתחילה עבור בני גילו. יתירה מכך, וכפי שיורחב להלן, משה אמנם משותק מכף רגל ועד ראש ומתקשר באמצעות תנועות עיניים בלבד, אך הוא אכן מתקשר, אינו סובל מקשיים קוגניטיביים להביע או לגבש רצון, ומסוגל להביע את דעתו המפורשת.
4. המבקשת מס' 1 היא אשתו של משה (להלן – "האישה") והמבקשת מס' 2 היא אמו (להלן – "האם"). השתיים חלוקות על הראויה מביניהן לשמש אפוטרופוסית למשה. כך על רקע יחסים עכורים בין השתיים שנולדו עוד קודם למקרה המצער. ביום 17.10.17 מונה למשה אפוטרופוס לדין במסגרת א"פ 17-10-19801. במסגרת אותו תיק, מונתה האישה ביום 20.3.17 כאפוטרופוס זמני לגופו ורכושו של משה, למשך חצי שנה ומינויה הוארך מעת לעת (לאחרונה בהחלטה מיום 21.5.20). התיק דנן נפתח בעקבות בקשת האישה למנותה כאפוטרופוס קבועה לגופו ורכושו של משה.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלונית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

5. יצוין בקצרה, שנכון לעת זו, מחד גיסא, קיימת תמימות דעים בין הגורמים השונים, שהתנהלות האם הביאה ומביאה לקשיים רבים עבור משה והטיפול בו. בין האם לבין משה בנה קיימים משקעים רבים וארוכי שנים, על רקע מעשיה של האם בימי ילדותו של משה (ר' תסקיר מיום 15.11.17). היא הפכה לנטל משמעותי על הצוות שמטפל במשה באופן מסור ויום יומי, ואת עבודתם הפכה לבלתי נסבלת. האם שוהה כמעט מידי יום בבית האבות לצד משה במשך שעות רבות ובהיבטים רבים השתלטה על כל היבט בחייו. יתירה מכך וחמור מכך, האם נוהגת באופן מתריס כלפי הכללים הנוקשים הכרוכים בטיפול במשה בעקבות מצבו המורכב. היא אינה נוטה לקבל את דעותיהם המקצועיות של בעלי המקצוע ככל שאינן מתיישבות עם דעתה. הגיעו הדברים לכדי כך שמשום שמצאה לנכון להאכיל את משה בניגוד בוטה להנחיות, העמידה את חייו בסכנה והוא פונה לבית החולים.
6. מאידך גיסא, ולמרות שבעבר היה משה אמביוולנטי ביחס לזהות האפוטרופוס, כיום עמדתו של משה מגובשת, והוא מביע באופן מפורש את רצונו שאמו תשמש אפוטרופוס על גופו ורכושו כאחד. אין מחלוקת עוד שמשה הגיש נגד האישה תביעת גירושין באמצעות טוען רבני, שתלויה ועומדת בבית הדין הרבני, והוא מביע רצון חד משמעי להתגרש ממנה.
7. מצב הדברים המוקדם יותר התבטא בהחלטה מיום 14.4.19:
- "נסיבותיו המורכבות של המקרה הנדון עולות בתסקיר עו"ס לס"ד מיום 11.4.19, אשר הונח על שולחן בית המשפט. מחד גיסא, משה מגיב לעניין והביע רצונו שהאם תשמש כאפוטרופוס תוך גילוי מורת רוח מהאישה כביכול. מנגד, קיים לכאורה פער ברור בין דבריו אלה לבין התרשמות הצוות המטפל, או חלקו, מתגובותיו וייחסו של משה לאישה ולחילופין לאמו, המקיים ספק לכאורה בדבר רצונו של משה לאשורו ו/או יכולתו להביע דעתו".
8. בהחלטתו זו בית המשפט ביקש להמתין לביצוע בדיקה פסיכיאטרית למשה ולתסקיר משלים שיוגש בעקבותיה. בדיקה אכן נערכה וביום 25.7.19 הוגשה חוות דעתו של פרופ' שמואל פניג (להלן – "המומחה") או "פרופ' פניג". המומחה נדרש לבחון את כושרו הקוגניטיבי של משה להביע את דעתו בהקשר למינוי אפוטרופוס. הבדיקה שערך המומחה לעת ההיא היתה מוגבלת, משום מצבו של משה ויכולתו החלקית נכון לאותה עת, להתקשר ולהביע דעתו באופן מלא. המומחה הסיק שרצונו של משה הוא להעביר את האפוטרופוס לאמו, שתוציאו מבית האבות, אך מנגד עמד על ספק בנוגע לעקביות של רצון זה. לכן עמד המומחה על ביצוע הערכה נוספת.
9. שנה לאחר מכן, ביום 21.7.20 הוגשה חוות דעתו המשלימה של פרופ' פניג, שמצא את משה נחוש בדעתו למסור את האפוטרופוס לאמו, לעזוב את בית האבות ולהתגרש מאשתו (להלן – "חוות הדעת השניה").
10. לשם הכרעה, אין מנוס מסקירת הטענות והעמדות המתחרות, מפי משה והצדדים, וגורמי המקצוע הרלוונטיים.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלונית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

עמדות הצדדים והגורמים המקצועיים

11. **תסקיר מיום 15.7.19** נערך על רקע חוות דעתו הראשונה של פרופ' פניג (מיום 25.7.19), שניתנה על בסיס בדיקה שערך למשה ביום 10.7.19. מחד גיסא נמצא שמשה צלול, בהכרה מלאה, עקבי ברצונו למנות את אמו ומסוגל להביע רצונו. מאידך גיסא נמצא שמצבו אכן מצריך מינוי אפוטר' משאינו מסוגל לנהל ענייניו הרפואיים והרכשיים. המומחה התרשם עוד שרצונו של משה עשוי להשתנות, **לפיכך הסיק שיש לבצע לכל הפחות עוד בדיקה נוספת אחת כאמור, ולברר את העקביות ברצונו של משה.** במסגרת התסקיר צוין שהאישה ייחסה רצונו של משה להשפעתה הרעה של האם והסתה מצד האם כלפיה, והוסיפה שבשיחות סגורות משה מביע אהבתו אליה ורצונו שתישאר לצדו. האישה מעוניינת לשכנו בביתו, עמה ועם הילדים.

העו"ס לא ידעה ליישב בין רצונו של משה לבין התרשמותה לפיה האישה היא הראויה לכך. ברקע מצוי דיווח שהאישה מיטיבה עם משה ומשתפת פעולה עם הצוות והתכנית הטיפולית, בעוד האם מערימה קשיים רבים בפניי הצוות ומקשה מאוד על הטיפול לו הוא זקוק.

12. **דיווח העו"ס מיום 3.9.19** הוגש בעקבות אירוע חמור שהתרחש בבית האבות. על פי פניית האחות הראשית ואחות המחלקה עולה שביום 30.8.19 האם האכילה את משה במזון שהכינה, שנאסר עליו בפירוש ובניגוד להנחיות. במהלך האכילה משה נחנק פעמיים, רמת הסטורציה ירדה ומשה הובהל לבית החולים. התברר שלא בכדי משטר ההאכלה של משה הוא קפדני, על רקע החמרה בבליעה ומעבר מוקפד למזון מרוסק ומעוך. לאחר החמרה עבר למזון מרוסק ומתן אנטיביוטיקה למניעת דלקת ריאות. לאם הוסבר על הסכנה פעמים רבות, ואף על פי כן האכילה את משה מזון מעוך. לכאורה היא לא דיווחה שנחנק, רק 3/4 שעה מאוחר יותר כשמשה החוויר, הזעיקה את הצוות. הצוות הוסיף שהאם מדרבנת אותו שלא לאכול את האוכל במקום, מזלזלת בהוראות, ומקשה על הטיפול לו משה זקוק.

13. **האפוטר' לדין התרשם** (בחוו"ד משלימה מיום 17.12.19) שמשה מעוניין שהאם תשמש אפוטר' על גופו ורכושו, והוא הביע רצונו זה מספר פעמים. הוא מעוניין להתגרש מהאישה ומאוכזב ממנה. לצד זאת, התרשם האפוטר' לדין, **שמשה מעביר מסרים סותרים**, לאמו ולאישה, וכן שמשה מושפע מעמדתה השלילית של האם כלפי האישה. הוא מוצא עוד בהתנהגות האם סיכון של ממש וסירוב להכיר במגבלות של משה. היא אינה משתפת פעולה עם הצוות ויוצרת ניכור בינו ובין האישה. מנגד זיהה שהאישה מקדישה למשה זמן מוגבל.

14. **בתסקיר עו"ס מיום 2.1.20** מדווח שהאם מתערבת בהליכים רפואיים. היא שוהה בבית האבות 4-5 פעמים בשבוע למשך כמה שעות. עוד מדווח שהאישה אינה עובדת, ומגיעה פעמיים בשבוע לחצי שעה. משה מאוכזב מהאישה, וניכר שנתון להסתה מצד אמו. לפיכך אין להמליץ על האם לשמש כאפוטר'. בנוגע לרצון האם לשמש אפוטר' למשה ולהוציאו מבית האבות, סברה העו"ס שהטיפול המקיף במשה, ניהול מערך

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלונית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

הטיפול וניהול שני מטפלים, דורש כישורים ויחסי אנוש שהאם לוקה בהם. יש למנות גורם חיצוני, ובמידת הצורך להגביל את שהיית האם עם משה.

15. **תסקיר משלים מיום 23.3.20** הוגש בעקבות טענת האם שהאישה תוקפת את משה מינית. מבדיקת העו"ס עלה שמשה והאישה מקיימים יחסי אישות באופן קבוע, לבקשתו של משה ובהסכמתה של האישה. יתירה מזאת, התברר שהאם העלתה האשמות קשות אלה בפני בית המשפט כלפי האישה, ביודעה שאינן נכונות (ר' החלטות בית המשפט מיום 23.3.20 ושתי החלטות מיום 28.4.20).

הדיון במעמד הצדדים

16. ביום 15.6.20 התקיים בבית המשפט דיון מקיף, בו נטלו חלק משה, האישה והאם, וכן האפוטרופ' לדיון, העו"ס לס"ד, עו"ס רווחה ועו"ד מטעם הרווחה. בעקבות מסקנות חוות דעת המומחה (הראשונה) והמלצתו לעריכת בדיקה נוספת, נקבע בתום הדיון שתיערך בדיקה נוספת למשה, שלאחריה יוגשו תסקיר משלים ועמדות הצדדים והאפוטרופ' לדיון.

חוות הדעת השניה של פרופ' פניג

17. **חו"ד זו מיום 21.7.20**, נועדה להשלים את חו"ד מיום 25.7.19. חו"ד התמקדה בבחינת השאלה האם משה מביע את רצונו העצמאי או שמא נתון להשפעה – הן לעניין שאלת הגירושין והן לעניין המינוי. המומחה פגש במשה במרפאתו, והשניים גם החליפו מסרונים לפני ואחרי הבדיקה. המומחה מצא לנכון לציין, על רקע ניסיון לתאם מועד ש"חילופי המסרונים [...] הצביעו על הקונפליקט הפעיל בין משה ו[האישה]".

18. מבחינת אופן הבדיקה ציין המומחה שמשה השיב באמצעות "מחשב שאיפשר לו להעביר לי את התשובות לשאלות הן באופן ווקלי והן בכתובה. הטכנולוגיה של בניית התשובה במקרה זה היתה אלקטרונית, כאשר הנבדק מסמן על גבי המסך את האפשרויות הנכונות ובוחר את סדר המילים. הבדיקה אפשרה לי להעריך את יכולתו הקוגניטיבית של הנבדק, הבנתו את השאלות וההתמודדות שלו, הן רגשית והן קוגניטיבית עם שאלות פתוחות ועם קונפירוטציות [...] תוך הבדיקה יכולתי גם להתרשם מיכולתו הקוגניטיבית בבחירת האותיות והאפשרויות בתשובות שלו לשאלותיי".

19. **תשובותיו של משה למומחה היו חד משמעיות: ברצונו שאמו תשמש אפוטרופוס לכל היבט בחייו, שתשכיר עבורו דירה בה הוא יטופל.** דעתו על האישה שלילית והוא מעוניין להתגרש ממנה. לדעתו האישה אינה פועלת עבורו כמצופה. פרופ' פניג מצא שבהשוואה לפגישתם הקודמת, הפעם גילה משה נחישות ומיקוד. משה הוסיף והביע מורת רוח מהאישה גם לאחר הפגישה ועל רקע הסדרת תשלום שכר טרחה.

20. מן הראוי שלאור חשיבותם נעלה את דברי המומחה בשם אומרם: "בבדיקה הקודמת היה הנבדק עקבי במסרים שהעביר אולם לאור המידע שקיבלתי [...] וכן לאור מסרים סותרים שהעביר לגבי הקשר עם אשתו סיכמתי שיהיה זה נכון לעשות בדיקה נוספת שתעריך את כשירותו ואת העקביות בהחלטותיו.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלונית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

1 התרשמתי בבדיקה זו מנחישותו של הנבדק ומן האינטליגנציה, יכולתו לתפעל את התוכנה, ההתנסחות
2 הבהירה והשליטה הרגשית. הפעם היה פחות נרגש, שלט יותר ברגשותיו ונראה חדור מטרה. כמו כן
3 התרשמתי שהוא מקבל את החלטותיו באופן אוטונומי".
4 21. המומחה הוסיף ש"היה שיפור דרמטי בתקשורת עם התוכנה החדשה והשימוש באיי-פד". עוד הוסיף
5 ש"הפעם היה נחרץ וביטא את רצונותיו ואף נימק אותם". והוסיף:
6 "מהבדיקה הנוכחית והתקשורת שאחריה עולה בבירור שהפעם אינו אמביוולנטי, שאיננו מקבל את
7 [האישה] כאפוטרופסית, שאין לו אמון בה, שהוא מעריך שאיננה משרתת את האינטרסים שלו [...]
8 הערכתי כאיש מקצוע שתהליך קבלת ההחלטות שלו הוא תקין, ששיקוליו רלוונטיים, שהוא מודע
9 להשלכות החלטתו זו ושהוא עקבי בהחלטתו הנוכחית. השתכנעתי בנחישות של הנבדק את התהליך
10 ובהבנתו את המורכבות ואת השלכות החלטתו".
11
12

תסקיר העו"ס מיום 11.8.20

13 22. על בסיס מסקנות פרופ' פניג, שבה העו"ס לס"ד ובקרה את משה בבית האבות יחד עם האפוטרופ' לדין. הוא
14 הביע את אותם רצונות, ועמד על מינויה של אמו. הוא נחוש בהחלטתו להיפרד מהאישה ולעזוב את בית
15 האבות. ניכרת השפעת אמו, שנתפסת בעיניו כיחידה שרואה את טובתו. הוא פיתח בה תלות, וספק אם
16 מודע כלל לקשיים שנערמו משום שיקול דעתה הלקוי. השיקול היחיד שמנחה אותו הוא לצאת מבית
17 האבות, מבלי לתת משקל להיבטים אחרים. מתוך רצון העו"ס לכבד את רצונו של משה בנסיבות אלה,
18 ממליצה כך:

- 19 – **האם תמונה אפוטרופ' לגוף בלבד ועמותה חיצונית תמונה לענייני הרכוש**, לכל הפחות עד להשלמת
20 הליכי הפרידה וקביעת מזונות;
- 21 – מינוי האם יהיה זמני ל 6 חודשים בלבד;
- 22 – האם לא תהיה אחראית ולא תיקח חלק בקביעת זמני השהות בין משה לבין ילדיו, ועד שיצא מבית
23 האבות האישה תוסיף להביא אותם לבקר אחת לשבוע. כשיעבור משה להתגורר מחוץ לבית האבות
24 יקבעו זמני שהות מותאמים עם הילדים;
- 25 – העמותה שתשמש אפוטרופ' לרכוש, תתחייב לגבות תשלום שלא יעלה על הסכום המינימלי הנקוב בחוק
26 (1,000 ₪ לחודש);
- 27 – האם תשתף פעולה עם העמותה, וכל תכנית כלכלית תיערך בתיאום עם העמותה לאחר בדיקת
28 התכנות כלכלית;
- 29 – האם תגיש תכנית מפורטת ליציאת משה מבית האבות (שכירות דירה, כוח אדם, עלויות וכו')
30 והמעבר בפועל יתבצע רק לאחר אישור בית המשפט;
- 31 – עד המעבר האם תמלא את הנחיות הצוות המקצועי ככתבן וכלשונן;
- 32 – משה יפנה לטיפול רגשי והאם תעודד זאת;
- 33 – בתום 6 חודשים תגובשנה המלצות מקצועיות.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלונית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

עמדת אפוטרופוס לדין מיום 24.8.20

23. רצונו של משה הוא חד משמעית. משה מתנגד להמלצות העו"ס ועומד על מינוי של האם כאפוטרופוס על כל היבט בחייו. יחד עם זאת מצטרף האפוטרופוס לדין לעמדת העו"ס באופן חלקי. הוא סבור שיש להתנות את מינוי האם כאפוטרופוס לעניינים אישיים ורפואיים בכפוף לליווי של גורם מקצועי שיקנה לה ולמשה כלים. חששו הוא שללא הליווי הדרוש, יידרש תוך זמן קצר לדון במינוי מחדש, והדבר עלול לגרום נזק גדול למשה. האפוטרופוס לדין הקדים ופנה לגב' יהודית קדם, מנהלת מרכז "שיא" - ליעוץ ותמיכה למשפחות מורכבות, שהביעה נכונות לבחון את החומר ולבנות תכנית ליווי מתאימה למשה ולאם (כרוך בתשלום).

תשובת האם לעמדת העו"ס

24. תגובת האם מיום 23.8.20 מוקדשת רובה ככולה לתקיפת המלצת העו"ס, ולתקיפת העו"ס עצמה, כמי שאינה מוסמכת לכפור בעמדת הפסיכיאטר. עוד מאשימה האם את העו"ס שניסתה "לשאוב" ממשה מידע שיביא לפקפוק בהתאמתה של האם למינוי. עוד ציינה את היערכותה לקראת מינויה ושיקומו של משה: בדעתה לשכור דירה במקום מונגש הקרוב לכל האתרים הנחוצים – אתרי שיקום, רפואה ופנאי. היא תאבזר את הדירה כנדרש. המטפלת של משה תמשיך בטיפול בו, ויגויס מטפל נוסף. עוד יירכש רכב מתאים והאיש יכול לפנות לטיפולים הדרושים לו ולטיפול בבריכת "איל"ן".

25. האם מוסיפה שחוות הדעת מאששת את שטענה כל העת, שהיא פועלת למען בנה ללא לאות, ושהאשה והעו"ס התנגחו בה בניגוד לרצון משה.

עמדת האשה מיום 15.9.20

26. בלב העניין לדבריה, עומדת השפעה בלתי הוגנת מצד האם על משה ויצירת קרע בינו לבין האשה. היא אינה מקבלת את מסקנותיו של פרופ' פניג, ולדבריה ביהמ"ש התרשם באופן בלתי אמצעי שדעתו של משה מפוזרת והוא מדקלם את דברי האם. באופן זה נתפס גם המומחה לטעות, מפני שמשה דקלם משפטים שאמו הטמיעה במוחו. היא מזכירה שבשנת 2008 היא ומשה בקשו צו למניעת הטרדה מאיימת נגד האם, וכן את עברו הכואב של האיש כילד משום מעשיה של האם כלפיו. לטענתה המניע של האם הוא כלכלי בלבד, וכשם שבעבר חמדה את דירת בני הזוג. בנסיבות אלה, האשה היא המתאימה לשמש אפוטרופוס לאיש.

27. בתשובתה מיום 21.9.20 כפרה האם במיוחס לה מן העבר הרחוק ולטענתה מדובר בהכפשות שנועדו לכסות על העדר מענה מצד האשה לעמדת המומחה. בעוד האשה כופרת בעמדת המומחה כעת, הרי שבעבר הסתמכה האשה על עמדת המומחה – כך לטענת האם.

עמדת ב"כ היועמ"ש

28. עמדת ב"כ היועמ"ש הוגשה ביום 10.9.19, עליה חזר בתגובה מיום 30.12.19. על בסיס החומר המצוי נכון לאותה העת, סבר ב"כ היועמ"ש שהאם אינה מתאימה לשמש אפוטרופוס על משה, על בסיס ההתרשמות השלילית העולה מהדיווחים השונים. נמצא עוד בסיס לטענה שרצונו של משה הוא פרי ניכור מצד האם. האשה אינה מסוגלת לעמוד מול האם ולהציב לה גבולות וכל עוד היא משמשת כאפוטרופוס תספנה לקום

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלונית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

מחלוקות בינה לבין האם. לפיכך סבור ב"כ היועמ"ש שיש לצמצם את מינוי האישה לעניינים רפואיים בלבד, ולענייני הרכוש למנות כאפוטרופוס גורם חיצוני. 29. בעקבות תסקיר העו"ס לס"ד מיום 11.8.20 הורה בית המשפט על הגשת עמדת ב"כ היועמ"ש תוך 15 ימים. בתגובתו המשלימה מיום 22.9.20, ב"כ היועמ"ש מצטרף להמלצות העו"ס לס"ד בתסקיר מיום 11.8.20 – הן בהקשר למינוי האם כאפוטרופוס זמני למשה לעניינים רפואיים, והן למינוי גורם חיצוני כאפוטרופוס לרכושו של משה. לדבריו אין למנות את האם אפוטרופוס לענייני הרכושים של משה, לא לבדה ולא יחד עם הגוף החיצוני.

דיון והכרעה

30. המקרה המונח להכרעת בית המשפט חריג ובעל מורכבות רבה. מן העבר האחד מצויה אשתו של משה, אם ילדיו, מי שעולמה חרב עליה, שיסודות התא המשפחתי אותו טיפחה נופצו באחת, ובו בזמן נדרשת לשמש צוק איתן לילדיהם הקטינים של הצדדים, שאף הם נושאים עמם צלקות מהאסון שפקד את אביהם. מן העבר האחר מצויה אמו של משה – מי שלאחר המקרה קשרה גורלה בגורלו של בנה והקיפה אותו באופן הדוק שאינו מותר מקום לאיש זולתה.

בית המשפט רואה לנגד עיניו שני מסדים בסיסיים עליהם תעמוד הכרעתו:

31. **האחד - טובתו המיידית של משה, לטווח הקצר.** בית המשפט רואה לנגד עיניו תכלית ראשונה במעלה הדורשת ביצוע שאינו סובל דיחוי, והיא יציאתו של משה מבית האבות. בית המשפט סבור שעל אף שהטיפול הרפואי והסיעודי לו זכה משה בבית האבות היה ועודנו ללא רבב, ויש לדחות את כל טענות האם בהקשר זה, הרי שהוא שוהה בסביבה זרה ומנוכרת לו, שנועדה לבני גיל הזהב. כיום, הימצאותו של משה בבית האבות היא נגזרת של מצבו הפיסי בלבד, בעוד אין מחלוקת שמשה בעל מודעות ותודעה מלאה. כמו כן, מורכבותה של ההחלטה גוזרת מכנה משותף מעמדות הגורמים המקצועיים. הגם שחלוקות, מונחות כולן על מישור רחב ידיים של חוסר-ודאות.

32. בחינת טובתו של משה לטווח הקצר, לצד ממד רחב של חוסר ודאות, גוזרת על ההחלטה דגן להיות זמנית וקצובה בזמן, במהלכה גורמי המקצוע ימלאו חלקם בפיקוח וסיוע, ובתומה תשוב ותיבחן התאמת המינוי, ורצונו וטובתו של משה.

33. **המסד השני עליו תעמוד הכרעה זו הוא רצונו של משה.** החריג במקרה זה מתבטא במצבו המיוחד של משה. מחד גיסא, מוגבלותו הפיזית היא מוחלטת, כמו גם תלותו הפיזית המלאה בזולת. מאידך גיסא, לעת הזו לא זוהתה כל הגבלה קוגניטיבית המונעת ממשה להביע את דעתו או להבין את הנסיבות בהן הוא מצוי. כשם שיבואר להלן, המחוקק העניק לרצונו של משה משקל רב מבין השיקולים המנחים את בית המשפט.

המסד המשפטי

34. גם אם נכון הוא שנסיבותיו החריגות של המקרה מקנות לבית המשפט שיקול דעת רחב בהתאם, בלב הסוגיה ניצבים עקרונות יסוד שהמחוקק העמיד סביבם חומת מגן מפני שימוש מופרז בשיקול הדעת.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלוגית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

35. חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו הכריז בראש חוצות ש"זכויות היסוד של האדם בישראל מושתתות על ההכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן-חורין [...] (ס' 1). ועוד מצווה הרשות ומצווה בית המשפט ש"אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם" (ס' 2), וביתר שאת: "אין נוטלים ואין מגבילים את חירותו של אדם במאסר, במעצר, בהסגרה או בכל דרך אחרת" (ס' 3).
36. בסוגיית הכשרות המשפטית, נקודת המוצא המונחת בבסיס חוק הכשרות המשפטית האפוטרופסות, תשכ"ב-1962 (להלן – "החוק"), היא שכל אדם שגילו מעל 18 שנה כשר לזכויות, חובות וכל פעולה משפטית כל עוד לא הוגבלה בחוק או בפסק דין (ס' 1-3). חשיבה מחדש על מוסד האפוטרופסות, ועל שלילת החירות המשמעותית הכרוכה בו, הביאה לחקיקת תיקון 18 לחוק – חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון מס' 18), התשע"ו-2016. תיקון זה הביא לביצור נוסף של רצון הפרט. מעבר להקמה של מוסדות פוגעניים פחות ממינוי אפוטרופוס בדמות "ייפוי כוח מתמשך", "הנחיות מקדימות למיפוח כוח" ומינוי "תומך החלטות", הוסיף המחוקק והגביל את שיקול הדעת למינוי אפוטרופוס לבגיר, בין השאר באמצעות הוראות סעיף 33 לחוק.
37. בעוד סעיף 33 לחוק הכשרות קובע באופן פוזיטיבי שבית המשפט רשאי למנות אפוטרופוס למי "שאינו יכול, דרך קבע או דרך ארעי, לדאוג לענייניו, כולם או מקצתם", הרי שסעיף 33א(א) נוקט בלשון שלילית, לאמור "לא ימנה בית המשפט אפוטרופוס לאדם בגיר" אלא כאמצעי אחרון בהחלט ובלשון 33א(א)(3), אלא במידה ש"לא ניתן להשיג את המטרה שלשמה נדרש מינוי אפוטרופוס ולשמור על טובתו של האדם בדרך המגבילה פחות את זכויותיו, חירותו ועצמאותו, לאחר שבחן את החלופות בנסיבות העניין, לרבות האפשרות למנות תומך בקבלת החלטות לפי סעיף 67ב".
38. יתירה מכך, תיקון 18 לחוק העמיד את הנסיבות בענייננו כחריג שבחריג, בהינתן שמה שאין יכול ומסוגל להביע את רצונו. בסעיף 33א(ב) נקבע:
- נוסף על האמור בסעיף קטן (א), לא ימנה בית המשפט אפוטרופוס לאדם שאינו מסוגל לדאוג לענייניו אך מסוגל לקבל החלטות בקשר אליהם, אלא בנסיבות מיוחדות ולאחר שנוכח שאין מי שמוכן ומסוגל לסייע לו לדאוג לענייניו בלא מינוי כאפוטרופוס; מינה בית המשפט אפוטרופוס לאדם כאמור ייתן הוראות באשר לתפקידיו ולסמכויותיו של האפוטרופוס, בשים לב להוראות סעיפים קטנים (ה) ו-(ו), ובלבד שלא יוסמך האפוטרופוס לקבל החלטה בשמו של אדם בניגוד לרצונו.
39. הנה כי כן, נקודת המוצא שאימץ המחוקק היא שאדם במצבו של משה, המסוגל לקבל החלטות הנוגעות לענייניו, אינו האדם אותו המחוקק ראה בהכרח לגד עניו כמושא לשלילת הרצון החופשי. תידרשנה נסיבות מיוחדות ורצונו של משה הוא בעל מעמד מיוחד. גם אם יסבור בית המשפט שמצבו של משה מצריך מינוי אפוטרופוס, מורנו סעיף 35(א) לחוק:
- בית המשפט ימנה לאפוטרופוס מי שנראה לו בנסיבות הענין מתאים ביותר לטובת האדם, תוך התחשבות ברצונו.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלונית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

מן הכלל אל הפרט

40. בנוגע לשאלה האם יש להוסיף ולמנות למשה אפוטרופוס נוכח מצבו התודעתי המתואר, בית המשפט סבור שהתשובה לכך חיובית, בכפוף להגבלות וההוראות שיניח בית המשפט וכאמור בסעיף 33א(ב) סיפה. אמנם משה מסוגל לקבל החלטות הנוגעות לגורלו, אך יש לתת הדעת והמשקל ל"עומס" ההחלטות הניצבות בפניו. מעבר להתמודדות הנפשית והפיזית הנובעת ממצבו המצער, משה בתחושתו מנהל מספר חזיתות במקביל. האחת היא רצונו לצאת את בית האבות – רצון המאפיל לעת זו על כל רצון אחר שמקונו בו. לצד חזית זו העמיד עצמו משה בחזית מול אשתו, ומצוי בעיצומו של הליך גירושין ממנה. **שתי החזיתות הללו גם יחד הן בעלות משמעות כבדת משקל הדורשות שלל הכרעות והחלטות.** אלה מתבטאות גם במישור הכלכלי. שינוי אורחות חייו של משה כנובע מיציאתו הצפויה את בית האבות והשתכנות בדירה המותאמת למצבו, כרוך בהערכויות ובהתקשרויות רבות, שאין חולק שמשה אינו יכול לקחת על עצמו. גם המומחה סבר שמשה "אינו מסוגל לנהל את ענייניו הרפואיים והרכשיים והוא זקוק לאפוטרופוסות לגוף ולרכוש" (ע' 5 לחו"ד השניה).

זהות האפוטרופוס

41. לאחר שבית המשפט התלבט ארוכות והפך בדעתו, ולאחר שמשה הביע דעתו בפניי בית המשפט, כמו גם הגורמים המקצועיים, שכולם הניחו עמדתם בפניי בית המשפט באריכות ולפרטי-פרטים, **סבור בית המשפט שיש לכבד את רצונו של משה ולמנות את האם לאפוטרופוס זמנית לענייניו הרפואיים של משה, ויחד עם זאת למנות גורם חיצוני כאפוטרופוס לרכושו של משה וניהול ענייניו הכספיים.** להלן נימוקי בית המשפט.

42. **ראשית,** לעת זו, בית המשפט רואה לנגד עיניו, כאמור, את טובתו של משה לטווח הקצר, המתבטאת ביציאתו את בית האבות ללא דיחוי. בית המשפט סבור שהאם היא הגורם המסוגל להוביל לעת זו מטלה כבדת משקל זו. אין המדובר בעניין של מה בכך. מעברו של משה דורש איתור והחזקה של דירה נגישה, והתאמתה למצבו של משה ולמגוריו; **שכירת צוות טיפולי ובניית תכנית טיפולית;** טיפול ומעקב שוטף ולמעשה ניהול יום-יומי של סדר היום של משה. לאחר שזכה בית המשפט לתהות על קנקנם של הצדדים, נדמה שהאישה מלאה ברצון טוב, נכונה לקשיים הכרוכים בהשבת משה הביתה ואף רואה לנגד עיניה את שלמות התא המשפחתי. ויחד עם זאת, האישה ממלאת תפקיד שאין לו תחליף ומכלה את כוחותיה וזמנה, והוא לשמש אמא לקטינים, בני 9 ו-11 לעת זו. מדובר בילדים קטנים, כפסע מגיל ההתבגרות.

43. בית המשפט הציב את יציאתו של משה מבית האבות כ"מטרת-על" לטווח הקצר. כפי שציננה העו"ס לס"ד במעמד הצדדים, **"לא טוב לו, הוא נמצא בבית אבות שכולם שם בני 80 פלוס, הצוות הרפואי מנסה ליצור איתו קשרים בין אישיים, הוא לא מתאים לשם, הוא הצעיר שם"** (ע' 9, ש' 3).

44. שעה שמצא בית המשפט שיש לכבד את רצונו של משה לצאת את בית האבות, עליו לבחון את זהות האפוטרופוס הזמני על רקע תכלית מצומצמת זו, ובהקשר זה נחישותה של האם גוברת על רצונה של האישה. במעמד הצדדים למד בית המשפט שהאישה סבורה שבית האבות הוא המקום המתאים עבור משה לעת זו (ע' 2,

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלונית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

- ש' 16). דעה זו לגיטימית באותה מידה כאחרות, אך בנסיבות העניין לא ניתן לצפות מהאישה לגייס את הנחישות אותה הציגה האם.
45. יצוין בהקשר זה שהאם שקדה בשלבים מוקדמים של ההליך על הכנת תכנית עקרונית אותה הציגה בפני העו"ס ובפני בית המשפט (ע' 13, ש' 6-15). אמנם יהיה על האם לאחר מינויה להציג תכנית קונקרטית, אך יש גם בעובדה זו להצביע על נחישותה והתאמתה לתכלית שרואה בית המשפט לנגד עיניו בהתאם לרצונו של משה.
46. בנוגע לטענת האישה לפיה הנסיבות שלפנינו מצביעות על "השפעה בלתי הוגנת" מצד האם, וכי עמדתו של משה אינה אלא "דקלום" של רצון האם, הרי שאין בה כדי לשנות מממצאי המומחה בחוות דעתו, שבחן את כנות רצונו של משה בכל הכלים המקצועיים העומדים לרשותו. כמו כן, "השפעה בלתי הוגנת" היא עילה שלידתה בדיני הירושה, ועל הטוען לה להוכיח שבנגזרת הצרה הקשורה לחלוקת עזבונו לאחר מותו, לא הביע פלוני את רצונו החופשי. אין מקום לבירור עילה זו שעה שמושא הרצון עודנו בין החיים והביע רצונו המפורש בפני בית המשפט. מה גם, שעילה זו אינה שוללת השפעה מצד זוכה כלפי מוריש, אלא מכוונת להשפעה חריגה שיש בה משום שלילת הרצון החופשי של האדם. המומחה כאמור, שלל אפשרות זו.
47. לא ניתן עוד לפסול את עמדתה של האישה, שיש ערך בשימור התא המשפחתי וכי מקומו של משה לצד אשתו (ע' 3, ש' 1-2), אך משקלה של עמדה זו נסוג לעומת עמדתו המפורשת של משה נכון לעת זו, כל שכן **בנסיבות בהן משה הגיש נגד האישה תביעת גירושין.**
48. **שנית**, ובהמשך לדברים, בית המשפט אינו יכול להתעלם מקיומה של תביעת גירושין. הליך הגירושין מתברר ויתברר בבית הדין הרבני, ואינו מצוי בסמכותו של בית משפט זה. יתירה מכך, הליך הגירושין מתנהל "מעל ראשו" של בית המשפט שאינו מעודכן או מעורב בו באופן כלשהו. ויחד עם זאת, בית המשפט אינו יכול למנות בנסיבות כגון אלה את האישה כאפוטרופסית על היבט כלשהו בחייו של משה. מעבר לעמדתו השלילית המובהקת של משה כלפי האישה, כפי שעלתה פה אחד משתי חוות דעת המומחה, מעמדת העו"ס לס"ד ועמדת האפוטרופוס לדין, הרי שגם במעמד הצדדים בדיון בבית המשפט, גילה משה עוינות גלויה כלפי האישה (ע' 6, ש' 10, 25; ע' 7, ש' 7). גם אם ילמד בדיעבד שגישה עוינת זו מצד משה מושתתת על יחסים סימביוטיים עם אמו, אין חולק שרצונו העצמאי והעקבי של משה הוא שהאישה תחדל להיות אפוטרופוסית שלו. את הדיון במעמד הצדדים, חתם משה בדברים הבאים:
- "אני מבקש להגיד שאני רוצה שאימא שלי תהיה האפוטרופוסית שלי, ואני מפסיק לאכול ולשתות"** (ע' 17, ש' 29).
49. **שלישית**, ולענייני הרכוש, בית המשפט סבור שבמישור זה, יתרונותיה של האם מהווים חיסרון. נחישותה נדרשת להתיישב עם האמצעים, בשים לב שהאמצעים מוגבלים ומיועדים בין היתר גם למזונות הקטינים. כפי שדווחה העו"ס לס"ד, נחישות האם צומחת לא אחת על בסיס רעוע שלא ברורה ההתכנות הכלכלית שלה. כמו כן, וכאמור, זכויותיו הכלכליות של משה עומדות ותעמדה לבחינת משפטית בדבר חלקה לכאורה של האישה בהן, מתוקף נישואיה למשה ומתוקף **חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973. כשם**

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלוגית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

שאלין להעמיד את האישה בניגוד עניינים ולהפקידה על ענייניו הרכשיים והאישיים של משה, כך אין להעמיד את האם בניגוד עניינים ולהפקיד אותה על עניינים הנוגעים באופן ישיר לסכסוך עם האישה. 50. נחה דעתו של בית המשפט שטובתו של משה שענייניו הכספיים ינוהלו על ידי מי שאינם מונעים ממניע כלשהו למעט שמירה על זכויותיו של משה, על מאזן חיובי ועל מסגרת כלכלית חסונה. בית המשפט סבור שראוי להפקיד על ענייניו הכלכליים של משה, גורם ניטרלי עצמאי שכפוף להוראות בית המשפט ורואה רק את טובתו של משה בניהול ענייניו הכספיים.

סוף דבר

51. על בסיס האמור והמבואר לעיל, נקבע כדלקמן:
- א. אני ממנה את האם, גב' ..... כאפוטרופוס זמני על גופו לעניין בריאותו של האדם משה. מינויה של האם תקף ל – 6 חודשים מהיום.
- ב. אני ממנה את "המרכז הישראלי לאפוטרופוסות", כאפוטרופוס על רכושו של האדם, בהתאם להסכמתה מיום 5.8.20 (תסקיר מיום 11.8.20). מינוי זה תקף עד להחלטה אחרת.
- ג. העו"ס לס"ד תוודא עם העמותה שהתשלום שתגבה לא יעלה על הסכום המינימלי הנקוב בחוק, בהתאם להמלצתה.
- ד. לא ממונה אפוטרופוס לענייניו האישיים של משה, ובהתאם להחלטה זו, ענייניו האישיים של משה הנוגעים לסכסוך עם האישה ו/או תביעת הגירושין וכל הנובע מהם ו/או ענייני המעמד האישי, וזכויות האישה והקטינים. האם תמשוך ידה מעיסוק בעניינים אלה, לא תפתח כל הליך משפטי בשמו של משה ולא תפנה בשמו או בשם עצמה לכל ערכאה. בפניי בית משפט זה ייצג עו"ד עמר האפוטרופוס לדין את ענייניו של משה. בפניי בית הדין הרבני מיוצג משה ע"י טוען רבני.
- ה. מבלי לגרוע מכך, האם לא תהיה אחראית ולא תיקח חלק בקביעת זמני השהות בין משה לבין ילדיו.
- ו. עד יציאתו של משה את בית האבות ימשכו זמני הביקור הרגילים שנהגו עד כה בין הצדדים ובין משה והקטינים.
- ז. משה יתחיל לאלתר בטיפול רגשי מקצועי, עוד בטרם המעבר ולאחריו. האם תפעל באותה נחישות לקבלת הטיפול הנחוץ למשה ללא דיחוי.
- ח. האם תציג לבית המשפט, ובד בבד לעו"ס לס"ד, לאפוטרופוס לדין, לאפוטרופוס לענייני רכוש ולאישה, תכנית קונקרטית לגבי מעברו של משה לדירה מותאמת כאמור, תכנית שיקומית ושכירת כוח אדם. התכנית תכלול פרטים ועלויות צפויות ותומצא תוך 30 יום מהיום. לשם הכנת התכנית האם תשתף פעולה עם האפוטרופוס לרכוש, שתבחן את התאמת התכנית למצבת ההכנסות והזכויות של משה. העו"ס לס"ד יחד עם האפוטרופוס לרכוש ימציאו אישור או תגובתן לתוכנית תוך 20 יום מקבלתה.
- ט. יובהר שמשה יצא את בית האבות לאחר אישור התוכנית.
- י. עד המעבר האם תמלא את הנחיות הצוות המקצועי במקום שהותו, ככתבן וכלשונו.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

א"פ 17-09-21617 פלונית ואח' נ' פלוני (אדם שמונה לו אפוטרופוס) ואח'

1   יא. העו"ס לס"ד תמציא תסקיר משלים תוך 4 חודשים מהיום בו תציין את מידת שיתוף הפעולה של האם
2   עם החלטת בית המשפט והמלצותיה לעניין המשך האפוטרופסות של האם לבריאותו של משה.

3
4   המזכירות תמציא ההחלטה לצדדים, לאפוטרופוס לדין, לעו"ס לס"ד ולאפוטרופוס לרכוש "המרכז הישראלי
5   לאפוטרופסות" ותקבע לת.פ. בהתאם.

6
7
8   ניתן לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

9
10
11   ניתנה היום, ד' תשרי תשפ"א, 22 ספטמבר 2020, בהעדר הצדדים.

12

13   אלה מירז, סגנית נשיא
14
15